

ВЕЛИЧКО ГЕОРГИЕВ



Нова Загора

152

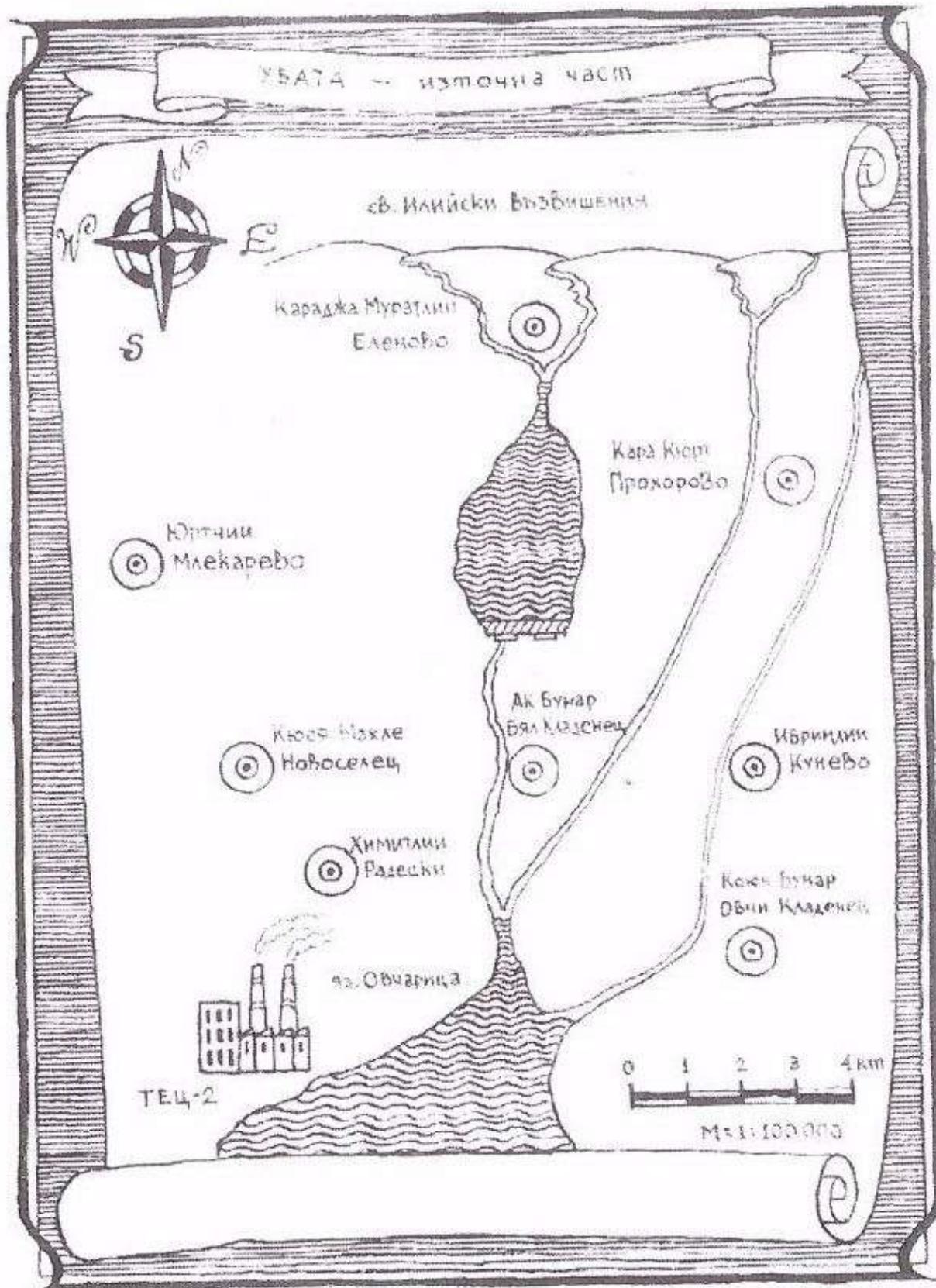


- © Величко Георгиев - автор 2002
- © Яница Вангелис - редактор
- © Мариана Пакова - коректор
- © Атанас Зоев - художник

Издателство ЕТ "Рефлекс-Петър Абов"-Н.Загора
Първо издание
Формат А5

ISBN 954-9955-07-9

*Тази книга посвещавам
на дъщеря ни Жадежда
и сина ѝ Антон,
които живеят
далеч от родината си.*



"По Вървището" е новата ми книга, която е мотивирана от житейските истини и пътя на селяните и от множеството легенди, които са ми разказвани от хората на нашия Увалийски край. Те са толкова ценностен материал, колкото разказа и закачката, но с тази разлика, че те не се родят по съдържание с действителността. Това са предания, митове, приказки, изградени изцяло върху измислицата, фантазията, а обикновените случки и закачките са частици от голямeto огнище, което ще продължава да пръска искри, докато го има този край. В трите случая това са рожби на народния гений, които години наред са обогатявани и съхранявани от капризите на времето. В тая малка частица от време бях потопен и аз, за което изразявам голямата си благодарност на щастливата донякъде случайност. Тази отданост е продуктувана от сърцето и душата ми, от късмета да бъда в непосредствена близост с онази атмосфера, за да ме дарят хората с неизчерпаемия говорим фолклор. Орадостен съм и ще остана такъв, доколкото ги има моите скромни възможности в обработката на тази ценност, която надявам се да остане като подарък за поколенията.

Дано съм успял, да не се срамя от творческите си усилия, от благородните си пориви и намерения.

Дано Господ ме е натоварил с отговорността, която прави хората неизмеримо щастливи .

Дано този благовиден жест да сочи, както в този, така и в другия живот, оная добронамереност за всекиго, дръзнал да се хване за перото! ...

Авторът

Идилии

ПО ВЪРВИЩЕТО

Селото бе опасано от две рекички, на които е имало, и сега има, по една чешма. От там селяните се снабдявали с вода за питейни и битови нужди. Младите невести и най-вече момите дрънкали менци, нарамили кобилиците. Там момците напивали водата на изгорите си, там ги пресрещали, за да се сприкажат. Така започвали първите им любовни срещи и най-често завършвали с годежари и сватби...

... Било е много отдавна. Хората и тогава са тачели християнските празници. На тях те са се веселили, пеели, играели и се харесвали. По онова време са ставали страшни сбивания по най-различни поводи: я за мома, я за водачество на хорото или поради яжби от родов характер. На един такъв празник - Тодоровден - станало чудо. Кабата била препълнена от множество хора. Едни с коне за състезанието, други пеша и всички с надеждата празникът да ги направи весели и по-добри. Случило се така, че в тази далечна година този красив празник завършил трагично.

Шумно е. Уговаря се надпрепускането. Селските чорбаджии държали да се удължи разстоянието, разчитайки на умората, която бързо ще настъпи за недохранените коне на бедняците. Малко преди надпреварата от родата на бежанците пристигнал с дребното си конче Илия. Вече залергенил се, среден на ръст и слабоват, но със самочувствие на мъж.

Богаташите го посрещнали присмехулно, с пренебрежение, а бедняците го поощрили с окуражаващи думи:

- Хайде, Илийчо, покажи какво може твойт Вихър

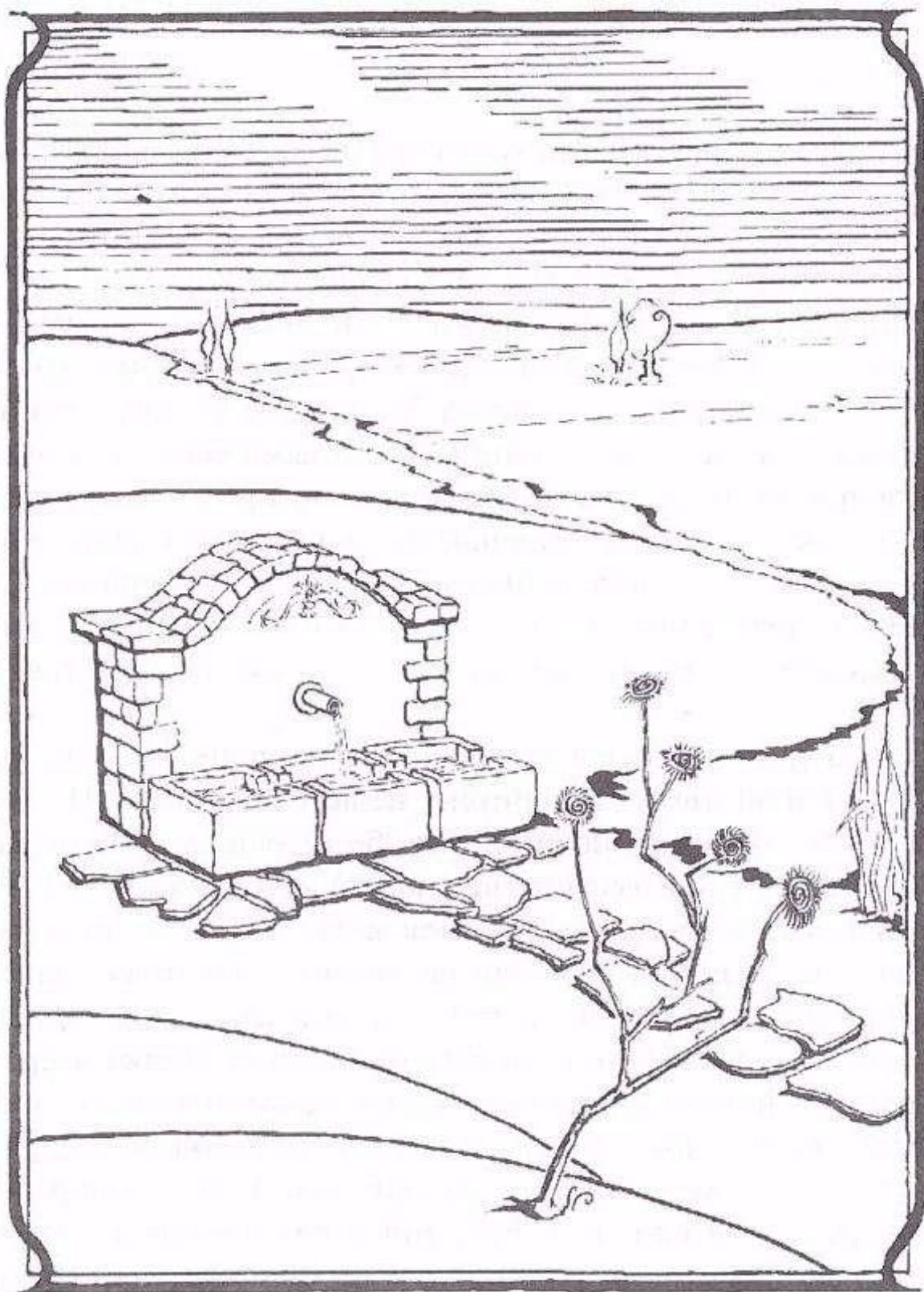
- казал башински уважаваният стариц дядо Йорго.

Стартът е даден. Всички тръгват едновременно, само Илия малко закъснял. После се понесъл подир бягащите коне и набързо ги настигнал. Чорбаджийският син Сербезина му препречил на два раза пътя, но кончето все тъй равномерно разпилявало със силните удари на краката си изсъхналата бозанлъшка трева, за да заехти още по-силно Вървището от конските копита. Стотина метра до финала. Тънката шibalка на Илия подгонила още по-бързо кончето и то полетяло с устрема на подгонена сърна. Не бягало, а сякаш летяло - опънато като струна - и пристигнало първо, с няколко метра пред коня на Сербезина, който години наред печелел първото място.

Групата на чорбаджиите се умълчала. Тогава бабаитинът скокнал от коня настъхнал, озверен, озлобен. Той се доближил до Илия и без да се церемони, завъртял с все сила бича около врата на момчето. Действието било придвижено с песеня и с упрек, че Илия бил тръгнал първи, преди другите ...

... За този празничен ден се говори и сега - 70-80 години по-късно, говори се за деня, в който станало най-голямото сбиване между селяните, дали две невинни жертви. Там, на кабата, до източния край на селото, единствен мълчалив свидетел на тази драма е чешмата, запазена и до днес. Еднаувредена от времето плоча напомня на поколенията за кървавата свада с краткия си и трудно разчетаем текст: "Тук остана истината."

Дали това е легенда или истина, може да се уверите сами, като намерите онзи грохнал старец от онова село, чийто жители много трудно биха забравили това събитие, макар селцето да остана в чашката на язовир "Овчарица".



ДА СИ ЖЕНА НЕ Е ЧАК ТОЛКОВА ЛОШО!

По никакво странно стечеение на обстоятелствата през 1985 година се наложи да бъда жена. Моята съпруга едва оживя след една много тежка операция и нейното възстановяване налагаше балнеосанаториално лечение. Там е въпросът, че тя без придружител не можеше да замине. Тази роля най-добре прилегна на дъщеричката ни, която вече беше майка от пет месеца. Харно, ама за това детенце трябваше да се грижи някой друг. От само себе си се подразбира, че този ангажимент по право принадлежеше на мен - дядото. Друга алтернатива за момента нямаше. Аз си поисках платения годишен отпуск, мотивировката ми даде необходимия ефект. Аз бях доволен - дните от отпуска щяха да ми стигнат за гледането на този малък гражданин.

Всичко ми беше обяснено, дори написано - да не забравя и да взема да пропусна нещо съществено. И тъй, денят бе септемврийски: топъл, безветрен, а душата ми бушуваше от неизвестностите, които ме очакваха. В този прекрасен ден аз останах с моя внук, който не подозираше, че за известно време ще бъдем само мъжка компания. В самото начало не преценявах в достатъчна степен сложността на въпроса, но съвсем скоро се убедих в противното. Че като ревна това ми ти малко човече, ни би берон приема, нито люлеене, нито песни. Трябваше да променя според обстановката и методите си. И така: той реве, и аз рева; той спи, и аз спя; той играе в кошчето си, и аз играя около него. Следва къпане, обличане, разходка. Научих се да пея, за да стигна дотам, че по-късно станах член на читалищния хор; да го нанкам и люлея на ръце.

Времето минаваше бавно и мъчително, а уж бях толкова мераклия за внук ... О, Боже, малкият се разболя, нещо, от което най-много се притеснявах. Наложи се да отидем в болница. Ами сега - мъж с дете сред млади майки. Реших и се предреших. Облякох една доста прилична рокля на баба му, навлякох отгоре жилетка с буфoni, сложих нейните треперушки, зашото бяха с шипки, накъдрих косата с машата, начервисах устни, сложих пудра по бузите, обръснати с няколко контри, и хоп в болницата. А детето го унасяше високата температура. Сърцето ми се свиваше да не ме разкрият и, откровено казано, забравих, че съм мъж. Там си помагахме /ниe, майките/ и детенцето ми бързо се възстанови. Следователно, трябваше да бъдем изписани. Завеждащият отделението, преди да даде съгласието си за домашен режим, ме прегърна приятелски и тихо на ухото ми каза:

- Постарай се това да остане тайна, иначе може да ми доворчее хлябът!.

... И щом се прибрахме у дома, моят внук отново зарева, като ме видя пак в мъжки дрехи. Това ме принуди отново да се предрешавам като жена. След два дни майка му и неговата баба си дойдоха. А когато ме видяха в дамски одежди и установиха как блестящо се справям със задълженията си, възкликаха възторжено:

- Охо, ти си станал виртуоз в майчинството!

Аз нищо не отговорих, само побързах да грабна шишето с ракията и започнах да се наливам както никога до тогава. Три дни и три нощи не изтрезнях, а когато се свестих, разбрах, че отново съм станал мъж, макар че да си жена не било чак толкова лошо.

ОБИКНОВЕН СЛУЧАЙ

Горещ септемврийски ден е. Вършитбата е свършила. Но там, в онова увалийско село, Новачо, с омерзителното име Ципата, премести последните тезеци от хармана и викна:

- Виолетке, къде си, чедо! Ела, ела при мене да ти поръчам нещо!

Момичето се смути, защото гонеше петнадесетте години и може би е "хвърчало" някъде. То подскокна видимо стреснато и покорно застана пред тейка си. Това означаваше: "Слушам, тейко!".

Новачо рядко се струваше на добър баща, но този път кратко й каза:

- Къзъм, гълъбчето ми, на, вземи тези пари, иди до кръчмата, купи шише ракия и някое локумче за тебе. Ама побързай и не се мотай насам-натам. Бъди послушна. Ако пък погледнеш нанякъде, да е на харно - с лека ирония подхвърли той.

Виолетка веднага тръгна, защото това я изведе от неудобното положение. Този път тя изненадващо закъсня. Новачо бе строг и непреклонен родител. Той искаше всичко да бъде по неговата мярка и тертип. Сега нещо се разруши, разкъса се неговото дръзко поведение, заменило злобата и непреклонността му. Това бе първият случай, при който младото момиче закъсня, като наруши благоприличието; или пък кръчмата е била затворена? И той тръгна, водим от тихата злоба, безутешен от непослушанието на дъщеря си, която вече бе започнала един красив момински период. И каква беше изненадата му, когато видя щерка си да разговаря, от допустимо разстояние, разбира се, с чорбаджийския син Бисерчо, разцъфнала от довол-

ство. Той наистина приличаше на бисер и Новачо с тъга си помисли: "Нито те, нито ние сме едни за други. Различно ни е тестото." И въпреки това му стана харно на душата и заканата му се замени с едно друго чувство, бащинско - да види шерка си доволна от срещата си с този младеж, когото сякаш за миг и той обикна. "Амчи щом на нея ѝ е приятно, значи и на мене трябва да ми е драго. Пък има ли нещо грозно и нечовешко. Ако майка ѝ беше жива, и тя горката би се зарадвала на тази гледка. Хубавата ми Виолетка, нека се почувства човек, какво пък, нали все някога ще дойде време и за това. Ама не е дошло времето още, а едно такова разглезване може да ни огорчи, ки."

После зави покорно по идващата улица и крачките му станаха по-леки и по-спокойни. Вече му се искаше да се върне у дома, където го чакаха послушно къщните врати. Те щяха да са поредното му предсказание за идващото добро ...

МОЖЕ ДА НИ ДОЙДЕ ДРУГ АКЪЛ

- Ти чу ли ма, Тодорице, дошли пак цигани. Ка-руците им били пълни с въглища. Щели да секат тухли за селото. Май че са миналогодишните. Те аресали мястото, закото пръстта не се пръскала. Ама и майсторя са. Оная година бая ора се вредиха и къщята им израстнаха като гъби. Горната махла стана нова. И не ги мажат, ами ги угират. Модерно било и по-евтино. Ама аз доом, не е ли замазано, гаче ли е гол чиялк, се нещо не е натаманено. Друго си е мазилката, олум. Едно така сербез седи къшата, прилича на гиздосана мома, амен да ти захортвува. Пък ед-

ни шарки им праят, то красота ти казвам. И аз викам на моя - хай да си струпаме и ние една къща, виждаш, че ората ни растат - ставаме многочелядни, пък той:

- Аз докато съм жив, в тейковата къща ще живея. Тук ми е на мене арно. Чувствам се у нас, в мамини. Ти като искаш нова къща, продай алтъните и да те видя тогава дали няма да ти се дръпне мерака?! Няма да имаме пари за ляп, ама нали пишовите ша са на тумбациите ни. Хей, жена, това къща да започнеш, не е шега работа, парасе иска, чоджум, парасе и то много парасе, не е само до тухлите.

- Че ората отде ги земат, бре, нали и те са чифчии като нас.

- Имат наследство ората, жено, от там имат. А ние какво - двама старчоци на главата ни. Аз нямам лев да ида на бербер, приличам на нестриган овен, а ти ма слагаш при чорбаджата.

- Ама циганите не искат само пари. Те земат сичко: овце, магаре, жито. Тази година да дадем две баранки, ония яловите - за тухли, още две - за камък, материал, керемиди и ей тъйцък можем да га сметнем работата. Ша одим да помагаме на наши роднини и те ша ни идват. Че хич биля без разпуштане няма да стане и трябва да развържем кесиите.

- Уброяяя, щяла да развърже кесията. Отде пък, дали има нещо в нега. То много искаш ма, жена. Миналата година кладенец копахме, тази година тухли да купуваме, тъй дали моим да свържем двата края. Женски акъл. Я се опомни малко, че тогиз хортуй. Ама ние какво се разбъбрихме надълго и нашироко, кой ша ни копае памука - роднините ли? ... Хай сега към къра, пък там може да ни дойде друг акъл в главите! ...

СЪДЪРЖАНИЕ

<i>Предговор</i>	7
<i>Романът на селото</i>	8
<i>Малка справка</i>	8
<i>Двете рекички</i>	11
<i>Бозалъците</i>	12
<i>Гераните в безводието</i>	13
<i>Поминък</i>	14
<i>Начало на учебното дело</i>	15
<i>Миграцията</i>	17
<i>Ново време</i>	17

ИДИЛИИ

<i>По Вървището</i>	19
<i>Да си жена не е чак толкова лошо</i>	22
<i>Обикновен случай</i>	24
<i>Може да ни дойде друг акъл</i>	25
<i>Кото каш, братчед, аз ти вярвам</i>	27
<i>Един-единствен път в годината!</i>	28
<i>Нека ляба да си обиколи нивата</i>	29
<i>Рогати дяволи</i>	30
<i>Лампеното шише и червеният мост</i>	31
<i>Председателят и шосето</i>	33
<i>О, аз си помислих, че ти си умрял!</i>	34
<i>Всичко остава назаде</i>	38
<i>Печатът на председателят</i>	39
<i>Побратими мои</i>	40
<i>Иначе, рядко се къпех</i>	43
<i>Колко са, десетина декара!</i>	45
<i>Сблъсък с истината</i>	47
<i>Йочко Аптечката</i>	49

<i>Злато бабино</i>	50
<i>Халал да му е майчиното мляко</i>	52
<i>Гено Добрия</i>	53
<i>Символ на кротост и сиромашлък</i>	55

ЛЕГЕНДИ

<i>Него Господ го беше аресал</i>	56
<i>Момичето да стане момче!</i>	58
<i>Изчезналата красавица Калина</i>	61
<i>Султанкината стублица</i>	62
<i>Десет и повече пъти, чедо!</i>	63
<i>Чудотворната конска подкова</i>	65
<i>Орловото перо</i>	68
<i>Не можа ли да почакаш до сабаялян?</i> !	71
<i>Доячката на месечината</i>	72
<i>Дели Желю</i>	76

Книгата "По Вървището" е она отвеждащ път
до голямото огнище, кое то излъчва искрите на народния
тений, посредством фолклора, даряващ поколенията със
своята непосредственост и фантазия.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Бозко Бозко".